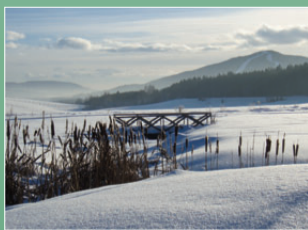

Månedens tur

- Varingen vil hver måned trykke turforslag i samarbeid med Turkameratene.
- Turkameratene er et samarbeid mellom organisasjoner og enkeltpersoner som har som formål å presentere turer slik at innbyggerne kan bli bedre kjent med natur og kultur i nærområdet, og i tillegg komme i bedre form.
- Turkameratene har etablert en egen hjemmeside, nitte-dalsturene.no, hvor 15 turmål er plukket ut. Her kan du registrere hvilke turmål du har besøkt.
- På hjemmesiden kan du laste ned beskrivelse av turmålene med historikk og kartutsnitt. Turmålene henger ute hele året, og til våren kommer det 10 nye turmål.
- Turkameratene har også som formål å samle navn på steder, terrengformasjoner, bekker o.l. Så du må gjerne tipse oss hvis du har kunnskap å dele med oss andre.
- I dag foreslår Per Kristen Gisleberg en rundtur til fots. Turen går gjennom kulturlandskapet nord i Hakadal, og har med både Hakadal Verk og Aas gård.
- Et tips fra artikkelforfatteren er å sørge for sklisikkert fottøy, for turen går delvis på snødekket. Så brodder eller sko med pigger og påtrekkbare såler kan være lurt.

God tur!

På vintervei i kulturlandskapet

Fokuset har vært ski denne vinteren, og forståelig er det. Varingen anbefaler imidlertid denne helga en flott tur til fots i Hakadal, i et åpent og vinterkledd landskap!

Av Per Kristen Gisleberg

En tur gjennom kulturlandskapet nord i Hakadal er både en friluftsupplevelse og en kulturhistorisk opplevelse. Hakadal Verk og Aas gård gjør landskapet åpent og lager et spesielt miljø med alle sine karakteristiske bygninger.

Vi anbefaler å starte turen fra Hakadal stasjon. Her er parkering, enten på selve stasjonen, eller litt lenger nord, på den andre siden av jernbaneundergangen. Det er mulig å gjøre to varianter av turen, en til fots, og en annen hvor det går an å ha med rullende redskap. Severdigheter og kommentarer nevnes medsols.

Hytten

Hakadal Jernværk har sin historie helt tilbake til 1500-tallet. Hytten, som verket ble kalt etter smeltehytta, hadde sin storhetstid på starten av 1700-tallet, og fra 1820 og fram til 1869 da virksomheten ble nedlagt. Tilgangen på trekull og vannkraft til å drive vasshjul som drev blåsebelg og hammere, var årsaken til lokaliseringen.

Sagbruksdriften på verket var også viktig. De beskattet skogen hardt. Det sies at skogsidene lå snaue på slutten av

VAKKERT HÅNDVERK. På Haug gård ved Fuglåsveien ser vi et eksempel på snekker Karl Andersens verk.

1800-tallet. Greveveien ble bygget i 1820-årene for å lette transport av malm til Hakadal og bygningsplank til hovedstaden. Mange bønder og husmenn i Hakadal hadde ekstrarbeid på verket i tillegg til verkets egne husmenn og arbeidere, som var engasjert i gårdsdrift, skogsdrift og sagbruk.

35 dyr på båsen

Det er ikke mange bygninger eller rester igjen fra jernverksdriften, men husene omkring gården viser allsidig drift, og vi

kan tenke oss hvor mange personer som levde av og på gården. Selve gårdstunet rammes inn av hovedhuset i mansardsstil og en stor vinkellåve med fjøs, hvor det var melkeproduksjon til 1960. Den gamle kontorbygningen ligger bak staburene sør for tunet.

Sentrum for jordbruksdriften er i dag nord for låven. Her ligger på rekke kontorbygning, tidligere arbeiderbolig, smie, verksteder og fjøs. Fjøset huser rundt 20 kuer og 15 ungdyr av kjøttferasen Simmentaler. Oksen går i egen innhegning mellom låven og jernbanen.

Dyrene går ute når de vil, året rundt.

Langs elva ligger kornlager og kraftverk bygget i jugendstil. Hakadal Verk eies av Løvenskiold-Vækerø.

Holmsida

Holmsida ligger vest for jernbanen oppe i skogen. Her finner vi ett av Norges best bevarte husmannsplassamfunn. Slik det ser ut her i dag, så det ikke ut tidligere, man er liksom midt i skogen. På gamle bilder kan vi se sammenhengende jorder fra elva og langt oppover i lia. Løvenskiold plantet til innmarka på husmannsplassene på 1950-tallet. Noe av den gamle innmarka er nå tatt tilbake som beiteland for dyra.

Åtte husmannsplasser ligger på rekke og rad. Flere av navnene på plassene lever som familienavn i bygda. Ved den innerste plassen, Lysaker, ender veien. Til Nøkleby må vi gå på tråkkt sti gjennom skogen.

Nøkleby

Nøkleby betyr den store gården (Myklabyr). Gårdene ligger på hver sin side av Elnesveien. På Søndre Nøkleby har eieren fått kommunens kulturpris for å ha restaurert gården i tråd med byggeskikken fra den tiden husene rundt dette

KRAFTVERK. På Aas gård finner vi Norges første private kraftverk, bygget i 1885.

AAS GÅRD. Den staselige gården i Hakadal, sett fra sør.

VINTERDYR. På Hakadal Verk finner vi nye driftsformer i gammelt miljø. 35 dyr av rasen Simmentaler går ute året rundt, om de vil.

typiske firkanttunet ble bygget. Tømmerlåven er en av de eldste tømmerlåvene i bygda i såkalt romeriksstil, og det er koblet på en karakteristisk rekke med hus med forskjellig funksjoner.

Fuglåsveien

Fuglåsveien går fra Sagdammen til rv.4 nord for Slettmoen stadion. Krysset mellom Fuglåsveien og Greveveien (Korsveien) ligger på Nes. Her startet Hakadal Verk bygdas første faste skole i 1835. Langs Fuglåsveien ligger husene på rekke og rad på solrike tomter.

På vestsiden av veien ligger Haug-gårdene. Bygdesnekker Karl Andersen satte sitt preg på mange av husene i Hakadal på begynnelsen av 1900-tallet. På midtre og nordre Haug har de lagt vekt på å restaurere husene tilbake til den tiden snekker Andersen dekorerte husene med flotte trearbeider.

Krysset Fuglåsveien/Elnesveien kaller vi Kongskog. Navnet kommer av at en kar fra Kong(svang) skog lenger nord i Hakadal begynte med landhandel her. Hagen gamle skole ligger opp fra krysset. Her holder Nittedal Bygdesamling til. Den gamle skolen ble fort liten, og bakenfor ligger den nest eldste (1918) koblet sammen med tilbygget fra 1968 og nyskolen fra

2007. Utbygging og tilflytting har gitt Hagen skole en økning i elevtallet de siste årene.

Nord for Kongskogkrysset snur buss 301. Turen følger Lerkeveien videre til det tar av en brøytet gangvei til venstre. Om du tar en titt nordover i krysset ved endeholdeplassen for bussen, kan du se gården Kapelsrud. Trolig har denne flotte plassen flest soltimer i Nittedal kommune.

Aas og Mork

Aas gaard starter ved Kongskog. Her heter det opprinnelig Mork. Det store huset nord for veien var hovedhuset på Vestre Mork. Her bodde kronprins Olav som gjest da Hakadal IL arrangerte NM på ski i 1950. Mork-gårdene (mork = skog) var opprinnelig selvstendige bruk, men ble innlemmet i Aas gård på slutten av 1800-tallet. I dag strekker Aas gård seg fra MS-senteret i sør til Lunner i nord og inn i Nannestad i nord og øst.

Thomas Fearnley og sønnen Nils Thomas Fearnley (nåværende eier) etablerte i 2006 en golfbane på den tungdrevne leirjorda på eiendommen. Aas Gaard Golfpark består nå av en 18-hullsbane. Nå når snødekket ligger over golfbanen, kan vi bare nyte synet av dalen og Varingskollen mens vi følger veien Lunden mot selve Aas

gård. Vi passerer forbi to plasser kalt Utsikt og Kabbin før vi går inn i skogen.

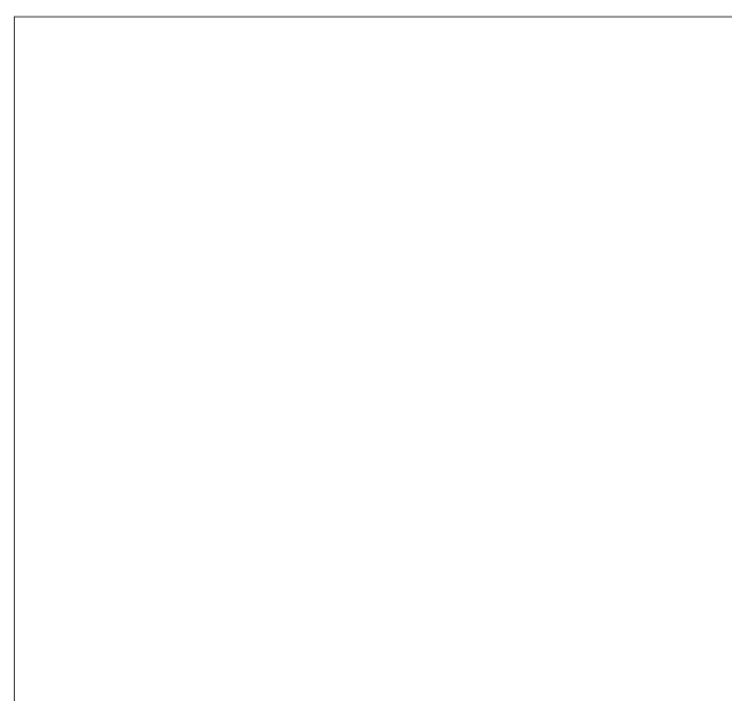
Et tun med mye historie

Nærmere Aas kan vi se Aasdammen, som ble bygget i forbindelse med Norges første private kraftverk (1885) og mølle som sto lenger nede langs rørgata. Lunden ender ut i Aas gårdsvei. Ta gjerne en tur oppom tunet. Her er det imidlertid mindre liv nå enn i sommerseongen. Bygningstiljøet bør man innånde: den gamle fjøsbygningen vest på tunet, staller og stabbur i øst og hovedbygningen (opprinnelig fra 1767) mot dalen. Her er det mye historie. Aas gård tar imot selskaper både i kafeen og i hovedhuset året rundt.

Nederst i Aas gårdsvei bør et turmenneske ta med seg en post på Nittedalsturene. Gå inn på www.nittedalsturene.no og gjør deg kjent med opplegget.

Veien tilbake til Hakadal stasjon går via Gamleveien og Greveveien.

• Du kan lese mer om området på www.nittedalsporten.no, www.fearnley.no og www.nittedal.kommune.no/bygdebok/hakadal/2/index.html. Historielagets hefte «Nord i Hakadal» finnes i Nittedal Bokhandel/Historielaget.

KULTURRUNDE. En rundtur nord i Hakadal gir mange kulturopplevelser. Særlig er det mye lokalhistorie på Hakadal Verk og Aas gård. (Kart: Nittedal O-lag)

Kontaktpersoner i Turkameratene

- Per Kristen Gisleberg - per.kristen.gisleberg@bjertnes.vgs.no
- Tom Christophersen - tom.christophersen@bjertnes.vgs.no
- Martin Veastad - martin.veastad@no.thalesgroup.com
- Rune Winum - rune.winum@nittedal.kommune.no